

Kalvsviks by

Kalvsviks gård

Gården är belägen 1 km söder om Jordbro. Motorvägen mot Nynäshamn är dragen strax norr om gården. Samhället Jordbro ligger på mark som ursprungligen hört till Kalvsviks by.

Kalvsvik under forntid och medeltid

Kalvsviks by kom att ligga på sin nuvarande plats först omkring år 1200, men området bär spår av mänsklig aktivitet från både äldre och yngre järnåldern. Den som är intresserad av Kalvsviks forntid rekommenderas att läsa: *Problemet Kalvsvik* av Sören G. Lindgren. 1992.

Gårdens namn nämns första gången i skrift år 1335, stavat *Kalswi*. Ordet "vi" är det gamla ordet för en inhägnad kultplats. Sannolikt har det funnits en eller flera kultplatser på Kalvsviksområdet. En teori är att en stor kultplats låg österut, på Kikarberget. Bakom Lövhagen, en av Kalvsviksgårdarna, finns det spår efter ett *kalsvi*, ett område där man under äldre järnåldern tränade stridsmän. Det finns också en källa vid Kalvsvik, som enligt muntlig tradition kallas *offerkällan*. Den ligger vid foten av *byberget* åt nordost (se sid..).

De först nämnda Kalvsviksborna är *Ödgunn* och *Arngärd*, som lät resa en runsten, som blev återfunnen 1956. Stenen står nu söder om vägen framför Lövhagen (se sid..).

Under medeltidens första del kallades gården *Kalsvi*, men år 1518 är namnet ändrat till *Calsuigh* (-uigh=vik) och senare, år 1638, skriver man *Kalfswik*.

Det har funnits en vik en gång, men det var länge sedan. Vid tiden för Kristi födelse gick en vik av Blistafjärden upp intill Kalvsvik (se sid..).

Om vårt nuvarande Kalvs-vik ska härledas ur –vi eller –vik tvistar de lärde.

Det tidigare nämnda dokumentet från år 1335 handlar om en donation *"till Österhaninge kyrka för prästbordet dels ett stycke åkerjord i gården Kalsvi, på vilket tre tunnor spannmål årligen kunna sås, dels en liten äng om tre vagnar hö"*. Denna mark tillhörde troligen kyrkan under en hundraårsperiod.

Några bönder i "Calswi" står nämnda i andra dokument: *Lauerinz 1385, Swen 1409, Nisse 1437 och Magnus 1437*. De har varit anlitade som "fastar". (= vittnen).

År 1518 satt riksföreståndaren Sten Sture d.y. till bords hos länsmannen *"Oloff Håkonnsönn i Calsuich"*

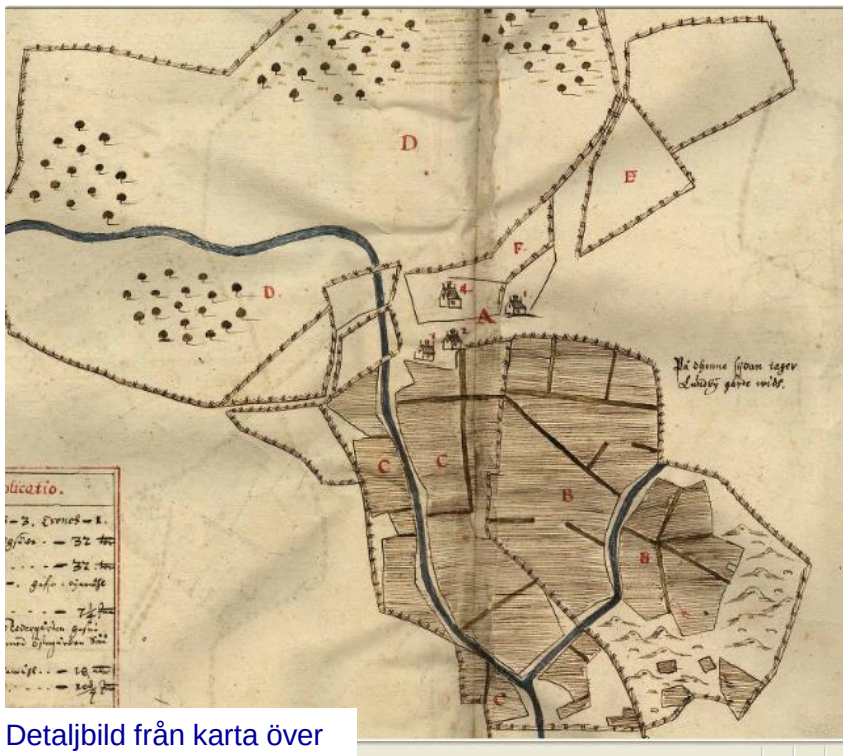
Citat från Åke V. Ström: Drag ur Kalvsviks historia, publicerat i *Haningebygden*, Nr 2, 1949:

"Politisk knutpunkt (1518)"

Under kampen mellan kung Kristian II och Sten Sture d.y. kom Österhaninge och Kalvsvik att ett ögonblick stå i det politiska spelets medelpunkt. År 1518 på hösten låg den danska flottan vid Dalarö. Kungen föreslog då, att riksföreståndaren och han skulle träffas i Österhaninge kyrka eller på Årsta, och gisslan skulle ges mot lejd på ömse sidor. Sten Sture samtyckte och utsåg till svensk gisslan Gustav Eriksson Vasa, dr Hemming Gadh, herr Olof Ryning och tre andra frälsemän. Dessa blevo

nu enligt en samtida berättare, "skickade till gamle kung Kristian, där han låg med sina skepp i skären ute vid Dalarö, honom till gisslan och säkerhet, att han fri och säker skulle komma till unge herr Sten till Årsta i Österhaninge socken.

Men så snart de kommo på hans skepp, blevo de mot all gisslerätt, brev och sigill tagna till fånga och sedan förda med kungen till Danmark. Och strax därefter, då unge herr Sten satt till bords, i en länsmansgård i Sotholms härad – och **läns-
mannen*** hette Olof Håkansson i Kalsvik – kom gamle kung Kristians brev, vilket unge herr Sten läste högt – och stod däri: ofred i hundrade tusende djävlars namn". (Endast Åke V. Ströms översättning till nutidssvenska är medtaget i citatet)

Detaljbild från karta över Kalfsvik ritad 1638.

Utvecklingen från 1600-talet till laga skiftets verkställande år 1843

På den första kända kartan, ritad 1638, heter byn Kalfswijk. Den bestod då av 4 gårdar (A). Ett torp fanns också utmärkt på en egen kartbild.

Östergården (1) var **kronogård. (=ägd av staten/kronan)**. Det var sannolikt denna gård som Sten Sture gästade år 1518. Nu brukades gården av en **åbo (=arrendator)**. Mellangården (2), Nedergården(3) och Västergården(4) var **skattegårdar (=hemman som betalade skatt till kronan)**. De brukades av jordägande bönder. Västergården var något större än de andra.

Byns odlingsmark var inmutad mot grannbyarna, medan skog och hagmark kunde användas av flera byar. Inägorna bestod främst av Östergärdet (B) och Västergärdet (C), som var åkermark. Denna jord sambrukades, vilket innebar att Västergården fick stå för $10 \frac{3}{4}$ tunnor (**1 tunna=146,5 liter**) utsäde, medan de andra tre gårdarna fick ställa upp med $7 \frac{1}{4}$ tunnor vardera till varje gårde. Skörden och skatten delades sedan proportionellt. Ängsmarken (D,E och F) skördades av varje gård enskilt. Under slutet av 1600-talet ändras ägandeförhållandena vid Kalfsvik. I samband med att kammarherren Gabriel Falkenberg d.ä. grundade storgodset Sandemar, kom Oppgårdens (=Västergården) och Nedergården att införlivas med storgodset. De blev därmed frälsegårdar (**adeln var "frälst" från skatt**)

År 1685 fick länsmannen Niels Pärsson i Kalvsvik ett honom tilldömt arvegods på tillsammans 5 öres* och 23 1/3 penningland*. Eftersom han skrevs som länsman bör han ha bott på kronojord. Östergården tillföll Sandemar först på 1690-talet.

År 1722 köpte kyrkoherden i Österhaninge, prosten Lars Lennæus, halva Mellangården av bonden Nils Olofsson för 700 daler kopparmynt.

Det måste ha varit extremt dåliga tider efter krigen. När samma gård, efter 45 år och mycket trassel, köptes av Österhaninge församling var köpesumman 87000 daler kopparmynt. Tala om inflation! Eller också behövde kyrkan inte alls betala. Änkan efter prosten Lennæus hade nämligen först donerat gården till kyrkan.

Detta gjorde att ägaren till Sandemar, kammarherre Wattring, som år 1738 köpt Sandemar, krånglade om skatterättigheten till gården. Prostens barn var också missnöjda. Då "ändrade" prostinnan sitt beslut och lät sälja gården på offentlig auktion.

Kyrkan/ Österhaninge socken köpte då formellt gården år 1765. Det höga priset fick tydligen kammarherre Wattring att ge upp, för marken tillhörde sedan kyrkan till mitten av 1900-talet. Hemmanet blev församlingens "Capelanergård", senare benämnt komministergård, men kaplanen hade sin bostad där redan på 1740-talet. Det förtäljer husförhörlängderna.

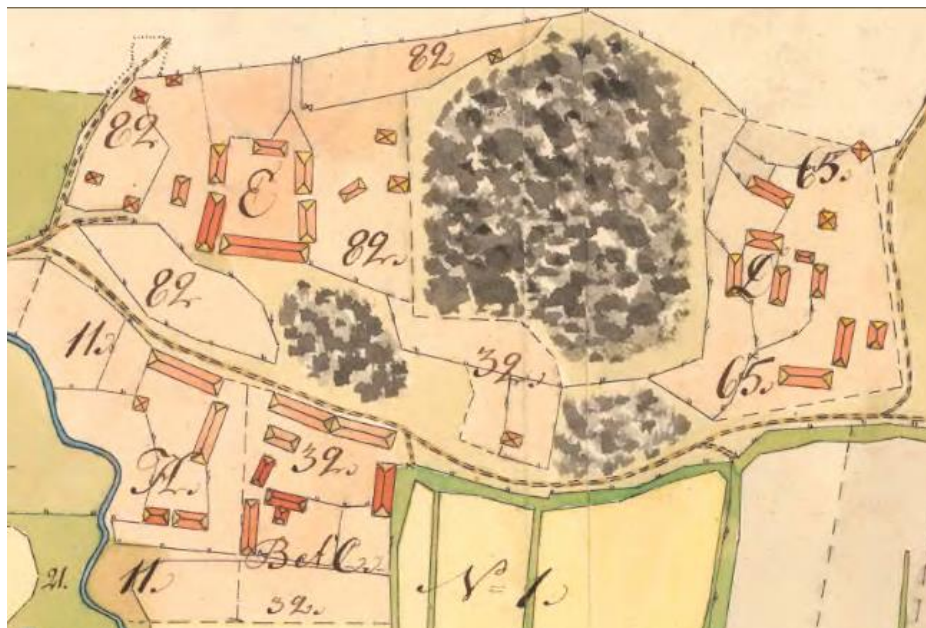
Det finns en mycket vacker och detaljrik ägomättningskarta över Kalvsviks inägor och utmark ritad år 1742. Nedregården (A) på 7 1/3 öresland, Oppgård (D) 12 öresland och nu även Östregården (C) 8 öresland var frälse = ägdes av kammarherre Wattring. Mellangården (B) på 8 öresland hade delat ägande. Hälften ägdes, som tidigare nämnts, av prosten Lennæus och den andra hälften ägdes av bonden Nils Nilsson, som var brukare av hela Mellangården.

Detaljbild från 1742 års karta

I beskrivningen till 1774 års karta nämns för första gången Lövhagen bland andra hagar, då tillhörande Nedregården: "Löfhagen, äfwen till en del bergländig och med skog bewäxt, i medelm. år – 2 lass sommarhö" (se sid..).

Storskiftet år 1770

Detaljbild från storskifteskartan över Kalvsvik, 1770

Efter 28 år var det dags att rita en ny karta över byn. Storskiftet skulle gå av stapeln. Jordägarna kom väl överens. Man kunde till och med, utan problem, växla några jordstycken med ägaren till Hesslingby – Lundby för att få mer sammanhängande åkrar. Det som kan vara intressant att kommentera är bl. a. byns byggnader. Det är verkligen mycket som har ändrats under knappt 30 år. Många hus har tillkommit. En del hus är rivna eller flyttade.

Mellangården, på 1 mtl, (*B och C*) på kartan) är fortfarande den enda gården, som inte lyder under Sandemar. Kyrkan äger fortfarande $\frac{1}{2}$ mtl av gården. Den andra hälften, vi kan kalla den *Nilssongården*, är delad mellan Nils Nilsson f. 1725 och Anna Nilsdotter f. 1722 (syskon).

Anna är hustru till Olof Persson, som är åbo vid *Nedergården* på 1 mtl (*A* på kartan). Sannolikt brukar Nils Nilsson även kyrkans jord. Så var det i alla fall generationen innan.

Östergården $\frac{3}{4}$ mtl och *Oppgården* 1 mtl (*D och E*) brukas av två åboer på varje gård. Det verkar som att $\frac{1}{2}$ mtl ska kunna ge bärgning till en bondfamilj med tjänstefolk. De stannade inte länge och det kan tyda på att det var svårt att livnära sig. Hela byn är alltså på $3 \frac{3}{4}$ mtl.

Utägorna till byn – kommundelen Jordbros vagga

Byn hade en stor yta bestående av utägor norr om själva byn. På en av kartorna till ägomätningen år 1742 kan man bl.a. hitta *Jordbro krog*, ägd av Mellangårdsägaren prostén Lennæus. Längre ner på kartan finner man "ett *Qwarnställe*", som också ägs av prostén och strax söder om kvarnen ligger ett båtsmanstorp No 5 Hurtigstorp med små åkerlappar och gårdsgård omkring.

Ovan nämnda bebyggelse ligger som små öar med skog och berg och mossar omkring sig. Hemmanet *Kvarntäppan* är närmaste granne.

Jordbro krog låg vid landsvägen mellan Västerhaninge och Stockholm, ungefär där Svensk Bilprovnings parkering nu ligger.

Krogen var rastplats för Ösmo- och Sorundabönderna, på deras väg till och från Stockholm.

På kartan inför storskiftet 1770 finns två krogar inritade. Nu har krogen *Glädjen* tillkommit alldeles bredvid på andra sidan vägen. Husförhörlängderna berättar att båda krogarna drevs till 1856, då Jordbro krog stängde. Marken ägdes av kyrkan och brukades av torpare, därav namnet *Jordbro torp*.

Glädjen var krog till 1865, då rättigheterna drogs in, men öl och kaffe serverades många år till.

Krögaren Dahlström vid *Glädjen* var nämndeman. Han var ägare till ¼ mtl av gården *Kvarntäppan*. År 1851 var han inte krögare och nämndeman längre, men han bodde kvar och nu hade han blivit kyrkvärd. Han hade fått nya grannar också. Fabrikör Strömberg hade startat garverirörelse. *Strömslund* hade därmed tillkommit.

Kalvsviks kvarn beboddes tidvis av mjölnare. År 1833 bodde det en mjölnare där med sin familj. När han dog 1852, kom ingen mjölnare som efterträdare.

Hurtigstorp beboddes naturligtvis av båtsman *Hurtig* som fått sitt namn efter torpet.

Torpet *Djuprännilen* hade tillkommit. Det var skogsvaktarboställe länge.

Ett litet ställe, *Sommarro*, tillkom först vid slutet av 1800-talet. Där bodde då en snickare med sin familj.

Märkligt nog kallas den moderna bebyggelsen här för "Sommarbo", ett tolkningsfel?

Grindsvreten var torp under Nedergården från ca 1845 till 1910. Det låg strax söder om nuvarande Kullerstensvägen i Jordbro. Där bodde bygdespelmannen Anders Bergström med sina föräldrar.

Detaljbild från 1742 års karta över Kalvsviks utmarker.
Jordbro krog längst ner.

Från samma karta. Överst ligger kvarnen (u). Nederst ligger
båtsmanstorpet (w). Det gråfärgade är tegar.

Laga skiftet 1842

Detaljbild från laga skifteskartan, ritad 1842, bebyggelsen har blivit förändrad under 70 år.

A. Nedergården. (Ån är uppdämd. Här låg en bykvarn)

B och C, Oppgården och Östergården lyder under Sandemar.

D. Mellangården $\frac{1}{2}$ mtl ägs av kyrkan.

Söder om vägen ligger komministergården. Norr om vägen bor troligen brukaren till gården, åbon Nils Eriksson. Han äger även:

E $\frac{1}{4}$ mtl jord (ej med på bilden), men han äger inga hus.

F. $\frac{1}{4}$ mtl Mellangård ägs av Per Olsson. Han är även åbo på Nedergården, där han bor med sin familj.

Efter laga skiftets genomförande flyttade en bonde av praktiska skäl ut från själva byn. Det var ägaren till $\frac{1}{4}$ mtl Mellangård Nils Eriksson. (se sid..) Lövhagen).

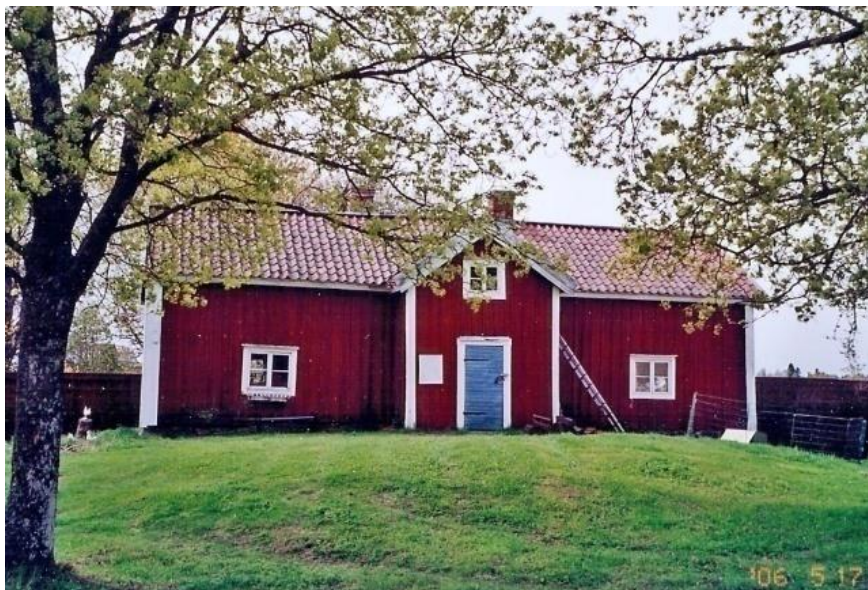
Den andra $\frac{1}{4}$ mtl Mellangård, ägd av Per Olsson, blev kvar, men efter Pers död 1855, kom även den gården att tillhöra Sandemar och brukas under Oppgården.

Åkermarken till Nedergården, $\frac{3}{4}$ mtl söder om ån, kom senare (1877), av praktiska skäl, att brukas under Husby, som ju också tillhörde Sandemar.

Komministerbostället $\frac{1}{2}$ mtl blev inte förändrat.

Oppgården och Åkerbloms

Oppgården var den största gården i byn. Den brukades av bonden Anders Andersson till 1843. Han hade brukat även Nedergården, sedan några år tillbaka. Anders dotter Maria Catharina var sedan år 1841 gift med Carl Erik Åkerblom, vilken tog över brukandet av gårdarna efter verkställandet av laga skiftet. Det unga paret Åkerblom bodde tillsammans med den äldre generationen i det gamla parhuset som ännu finns kvar på Kalvsvik. År 1846 dog brukaren av Östergården, varvid även den gården slogs ihop med Oppgården.

Det gamla parhuset vid Kalvsviks gård 2006. (Huset syns från motorvägen). Det är uppfört någon gång mellan 1770 och 1842 och var mangårdsbyggnad vid Oppgården i byn.

C.E. Åkerblom arrenderade nu alla tre gårdarna, 2.2/3 mtl, som ägdes av Braunerhjelm på Sandemar. Boningshusen vid Öster- och Nedergårdarna var dock bebodda av tjänstefolk och "inhysta" en lång tid framöver.

Österhaninge socken hade fram till mitten av 1800-talet valt sina förtroendemän till kyrka, sockenstämma och ting bland de jordägande bönderna. "*ärbara och besuttna män bland allmogen*". Det var ont om den sortens män i Österhaninge, eftersom fler och fler gårdar kom att lyda under godsens Sandemar, Årsta och Hesslingby.

Det gick bra för C. E. Åkerblom. Han blev kyrkvård fastän han inte ägde jord. Även hans far hade varit kyrkvård före honom. Fadern Matts Åkerblom var krögare vid *Berga*, nära Sanda gård. Matts ägde inte Berga krog, men han var rörelseidkare och hade nog förhållandevis god förtjänst. Det gav status att vara förtroendevald.

Socken hade bara c:a 1600 innevånare på den tiden och "alla kände alla" och de flesta av "allmogen" var, på ett eller annat sätt, släkt med varandra. C. E. Åkerblom var också aktiv inom Öster- och Västerhaninge Hushållningsgille, som bildades 1851. Gillet startade bl. a. sparbank och bibliotek.

Vid C. E. Åkerbloms död, 1877, övertog den yngste sonen Frans Gustaf arrendet. Han och hustrun Anna Lovisa Jansdotter fick åtta barn. Frans G. Åkerblom förvaldade sitt pund illa. Några år efter hans död 1893 gjorde dödsboet konkurs och änkan och de barn, som inte redan var utflugna, lämnade gården.

Sonen Frans Johan Åkerblom fick komma som dräng till sin farbror Karl Anders Åkerblom, som arrenderade granngården Husby.

Senare i livet blev Frans ägare till torpet *Snörom*, som ännu finns kvar i släkten.

Oppgård = Kalvsviks gård

Åren 1900 - 1945

Oppgård fick ny arrendator i slutet av 1890-talet, då Lars Erik Olsson med familj tillträdde. Under hans tid, år 1908, byggdes Kalvsviks nuvarande mangårdsbyggnad. Ladugården byggdes också i början av 1900-talet.

Det fanns ett litet lokalt mejeri bredvid ladugården. Där var en mejerska anställd. Mjolk levererades dit från granngårdarna. En stor isstack var placerad bredvid huset. Isen användes för att kyla mjölken under den varma årstiden. Den sågades upp vid vattensamlingarna strax norr om utägan Kalvsviks kvarn. Ett tjockt lager sågspån skyddade sedan isen från solvärmen. Det var inte frågan om någon avancerad produktion av mejerivaror, som mejerskan ägnade sig åt. Det rörde sig snarare om distribution. Hon separerade ifrån grädde och mätte upp mjolk och grädde till kunder i Stockholm och hon höll ordning på hur mycket varje gård levererade så bönderna fick rätt betalning. Mjölkkuskar var anställda för transporterna.

Den sist anställda mejerskan, Maria Andersson, övergick till att vara hushållerska till arrendatorn, som efterträdde Olssons 1926. Han var ungar och hette Torsten Andersson. Han stannade bara fyra år, men Maria (Maja) blev kvar vid spisen på Oppgård till en bit in på 1950-talet. Hon hann uppleva ytterligare två arrendatorer.

Huset där mejeriet var inrymt. Senare blev det traktorgarage.
Nu bor det två hästar där.

År 1930 tog Johan Andersson med hustru Hilma arrendet på Kalvsviks gård (Så kallades gården nu). De hade tidigare brukat Nedersta gård i Västerhaninge. De var födda 1871 resp. 1872 och inte helt unga längre.

Maria (Maja)
Andersson 1950

Två söner och en dotter hade lämnat hemmet. Yngste sonen Nils var skriven vid Kalvsvik, men gjorde först militärtjänst och gick därefter på lantmannaskola.

Under Johan Anderssons tid byggdes ladugården till och moderniserades och försågs med lada vid västra gaveln. (Numera är hela byggnaden stall) Gården fick elektricitet under Anderssons tid. Mjölksmaskiner togs i bruk. Det fanns en cirkelsåg på gården. Den drevs nu med elkraft. Likaså blev vindmotorn, som drivit vattenpumpen, ersatt av en elmotor. En traktor ersatte hästarna till en del.

Fam. Andersson: Johan, Anna-Greta (barnbarn), Ester(dotter), Nils (son) och Hilma framför norra sidan av mangårdsbyggnaden. 1931.

Det fanns en långsträckt gammal ekonomibyggnad till höger vid infarten till gården. (se sid..) Det var från början fristående byggnader som senare fått ett gemensamt tak.

Kalvsviks gård hade 65 hektar åkermark. År 1939 var djurbeståndet: 5 hästar, 30 kor, 10 ungdjur, 2 svin och 40 höns. I lagården fanns också en stor gammal gumse, som luktade illa. Den fanns där för att lukten skulle hålla sjukdomar borta!

Nils Andersson/Stavfors poserar framför manbyggnaden vid Kalvsviks gård. 1931.

Carl Sundelius, väninna, Nils A. och Ingrid Sundelius på gårdsplanen. I bakgrunden lantarbetarbostaden där Henning och Elna Isaksson bodde. Vindsnurran till höger i bilden drev upp pumpningen av vatten från brunnen. 1934.

När Johan Andersson dog, 1945, fanns det tre lantarbetare anställda.

Det var Henning Isaksson, som var traktorförare och Toril Melin, som bl.a. var hästskötare. Han och hustrun Hedvig hade efterträtt familjen Signe och Gustaf Fingal. (se Isaksson o. Fingal under avsnittet Lövhagen). En lagårdskarl var också anställd. Lagårdskarlarna stannade på den tiden oftast inte längre än något eller några år, och är därför inte namngivna här. De hade bostad vid Östergården.

Teckning av Ester Andersson 1945. Utsikt från manbyggnaden mot öster. Sydligaste delen av det långa uthuset med sin vällingklocka.

(Den finns förvarad i Västerhaninge Tingshus). Kråkvilan (se sid..) i bakgrunden är skymd. Mellan Kråkvilan och det lilla uthuset till höger, byggdes den nya lantarbetarbostaden 1948. T.h. skymtar Österhaninge Kyrka.

Familjen Melin skjutsar sina gäster till tåget. 1944.

Nedan: Toril Melin sågar ved. I bakgrunden syns den långa ekonomibyggnaden och t.h. hönshuset

Gunilla
och Toril
Melin
utanför
Kråkvilan

De många förändringarnas tid Åren 1946-1976

Bostäderna på gården var mycket dåliga och omoderna när Johan Anderssons son, Nils Stavfors, tillträdde arrendet 1946. Braunerhjelm på Sandemar gick med på att åtgärda missförhållandet. Redan samma år byggdes Isakssons bostad om. Året därpå var det mangårdsbyggnadens tur. Familjerna bodde i tur och ordning i det gamla parhuset medan reparationerna pågick. Ingrid Stavfors mormor, Carolina Åkerblom, var född i det huset 1846.

Då lagades maten på öppen härd. Nu fanns det åtminstone järnspis, men inte vatten och avlopp.

Kråkvilan var i för dåligt skick för att repareras och det var samma sak med lagårdskarlshuset. Därför uppfördes en ny lantarbetarbostad med två lägenheter år 1948. De gamla husen revs dock inte. Östergården hyrdes ut till sommar-gäster. Det huset brann senare ner vid mitten av 1970-talet.

Den nya arrendatorsfamiljen *Stavfors* bestod av Nils, hustrun Ingrid och dottern Karin. Sonen Per föddes några år senare.

Ingrid, Per, Karin och Nils Stavfors 1950. Karin är författare till denna byberättelse.

Familjen Stavfors brukade gården under 30 år, men Kalvsvik bytte ägare under denna tid, då Österhaninge kommun köpte gården.

Åkermarken till två av gårdarna vid grannbyn Alby, ägda av familjerna Halldén och Spångberg, samt några åkrar vid Solslätt, ägda av familjen Magnusson, arrenderades av Stavfors och sambrukades med Kalvsvik. Tillsammans blev det drygt 100 hektar.

Jordbruket mekaniserades. Traktorerna blev fler, större och starkare och ersatte ardennerhästarna, som minskade i antal i samma takt.

Toril Melin kör med parhästar framför slättermaskinen 1946

Självbindaren, som var en teknisk landvinning i början av 1900-talet, blev omodern och det gamla, stora, laxskära tröskverket på logen blev snart ett minne blott. Där stod Isaksson och matade in kärvarna, som Melin lastat upp till honom. Säden rann ner i säckar, som när de blev fyllda, snabbt skulle ersättas med en ny tomsäck. Det jobbet gjorde oftast Stavfors. Halmen skulle också tas till vara. Det var en oerhörd lättnad när den första skördetrösken, dragen av en traktor, kom i bruk och ännu bättre blev det efter inskaffandet av en självgående skördetröska, som dessutom tömde säden direkt i djupa vagnar.

Nisse Stavfors kör skördetrösken på åkern där motorvägen går nu. Sädtömning till vagnen pågår. Bilden är från slutet av 1950-talet.

Det var inte bara bostäderna som förändrades vid generationsskiftet 1946. Den gamla gumsen försvann naturligtvis ur kreatursbeståndet, men två hushållsgrisar bodde fortfarande hos korna i lagården.

En gris tillhörde lagårdskarlen Kovacs familj och den andra ägdes av familjen Stavfors. Mjölkkorna fanns kvar till 1961. Därefter utnyttjades lagård och hagar till att föda upp "biffdjur" under några år. När Jordbro började befolkas, blev de traditionella stängslen, anpassade för enbart boskap, otillräckliga. De "gick" sönder, varvid kreaturen sprang ut bland husen och skrämde folk. Boskapsnäringen avslutades därmed.

Höhässjning 1954.
Karin Stavfors,
Staffan Thunqvist och
en god vän.

Nisse Stavfors kör släpräfsan.

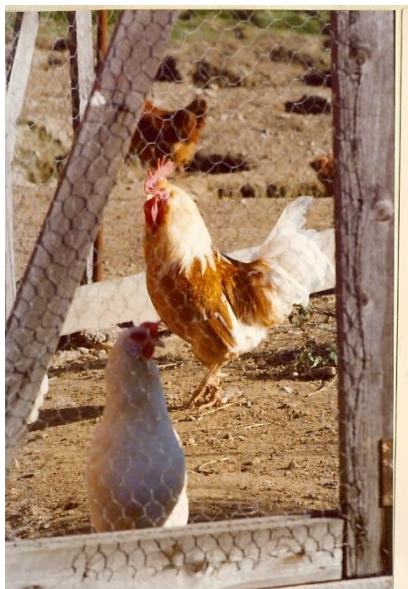
Lagården stod tom, men efter en tid hyrdes den ut som hemvist åt utlokaliserade ridhästar från Nyckelviken i Nacka. Lagårdens inredning förvandlades sakta men säkert till stall och under bröderna Sjödins ledning bedrevs ridskola på lagårdsbacken.

Den minsta ponny, Bellami, var busig och kastade ofta av sina unga rytterinnor, som ändå fortsatte att älska honom.

Ingrid Stavfors hade höns. Hon sålde ägg till vänner och bekanta. Sommargäster var stora kunder. Hon levererade ägg till handelsboden "Lisa i Rosenhill", när hönsen värpte som bäst.

Hönsen fick vara ute på dagarna när de ville. En dag när uthusen höll på att rödfärgas hade en säck med rödfärgspulver gått sönder och pulvret blivit liggande på marken.

Några hönor kände för ett "sandbad" och burrade sig, på hönors vis, i rödfärgspulvret. De blev alldeles skära och var så i flera veckor. De väckte viss förvåning men tuppen Caruso misstyckte inte.

Tuppen
Caruso
gillade även
skära höns.

Familjerna Melin och Isaksson hade också höns och de delade på en hushållsgris, som härbärgerades i det lilla huset bakom lagården. De hade också trädgårdsland och bärbuskar och de odlade egen potatis med bondbönor sådda mellan potatisfårorna.

Toril och Hedvig Melin och Elna och Henning Isaksson skördar sin potatis.

Åren 1960-61 flyttade de båda familjerna från Kalvsvik. Toril Melin blev förman på en industri i Västerhaninge och Henning Isaksson blev portvakt i Handen. Vid Kalvsvik hade de arbetsbesparande maskinerna tagit över mycket av det tunga arbetet.

Elna och Henning Isaksson 1960

Vid vårbruket och under skörden behövde dock familjen Stavfors anställa säsongsarbetare, vilket inte alltid var lätt. Sonen Per tillbringade nära nog all sin fritid med arbete på gården. Rapsodling blev vanlig redan på 1950-talet. Den såddes då brett mellan raderna, och skulle hackas för att bl.a. hålla ogräs borta. Barnen Stavfors fick tillbringa många timmar med att styra rapshackan. Det fordrades koncentration, annars hackades rapsraderna bort, vilket föranledde stort missnöje och ovet.

Karin önskar att bilden till höger
och bilden överst på nästa sida
kommer intill varandra då de hör
till samma panorama/Sune

Per och Nisse Stavfors hackar raps. Numera sås rapsen tätt och behöver inte hackas.

Det ljusa huset högst upp till vänster är Kråkvilan, under den ligger logen (som revs på 1980-talet), därefter höns huset (som nu är ersatt av ett nybyggt stall), långa gamla byggnaden med bl. a. stall och lider, Isakssons bostad (brann 2002 och är nu ersatt av två uthus), gamla parhuset och mangårdsbyggnaden.

Från vänster: Magasinet med gröpeklav (där bor det två hästar nu), ladugården med påbyggd loge (nu är hela byggnaden stall). Isakssons svinhus och längst till höger smedjan, som revs vid motorvägsbygget. Smedjan var i bruk in på 1930-talet. Sista smeden kallades "Nissegubben". Han bodde nära ån på förra Nedergårdens plats. Foton från omkring år 1960.

Kråkvilan, sannolikt byggd i början av 1800-talet och senare påbyggd, bestod av en liten förstuga, kök med ett fönster mot söder och ett mot norr och vedspis och en kammare med två fönster. Trösklarna var mycket höga. På södra sidan var ett påbyggt trapphus till övervåningen, som bestod av en vind och en kammare med ett fönster mot väster med vacker utsikt.

Där bodde tidigare nämnda Maja Andersson helt omodernt till 1953.

Den nedre kammaren härbärgerade sommaranställda unga män under början av 50-talet. Därefter stod huset tomt och förföll helt. Det eldades upp samtidigt med lidret och stallet 1970.

Det tidigare nämnda långa uthuset, där norra delen med höskulle och oxhus är under rivning 1967. Stalldelen och lidret fick stå kvar c:a 3 år. Därefter brändes det av brandkåren. Oxhuset, som hade varit helt inbyggt, visade sig ha två fönster och dörren var mot väster. Det var säkert byggt på 1700-talet. Efter rivningen blev hönshuset synligt från mangårdsbyggnaden. På våningen över hönshuset var det magasin. Norra delen var ett öppet lider för vagnsuppställning.

Kråkvilan eldas
upp 1970.

"Isakssonhuset" som sommarnöje på 1960-talet. Dottern Karin, gift Aspberg, med familj hyrde där flera år. Åren 1974-76 bodde Per och Annika Stavfors permanent i huset. De hade fem gäss som räknade sig som självklara familjemedlemmar. I bakgrunden syns logen. 1969.

Per (övre bilden) och Annika med sina gäss. De hade trädgårdsland där det nedbrända lidret stod.

Raset vid Jordbro

År 1973, då Jordbro byggdes ut mot söder, nära Kullerstensvägen, inträffade ett stort jordskred. Man hade tippat tunga schaktmassor inför bygget och inte tagit reda på att marken var instabil. En natt rutschade byggarbetsplatsen med husgrunder och en grävsropa iväg ner mot Kalvsviksån. Ett område med lövskog, kärr och åker följde med c:a 200 meter.

Eftersom raset inträffade på natten blev ingen människa skadad.

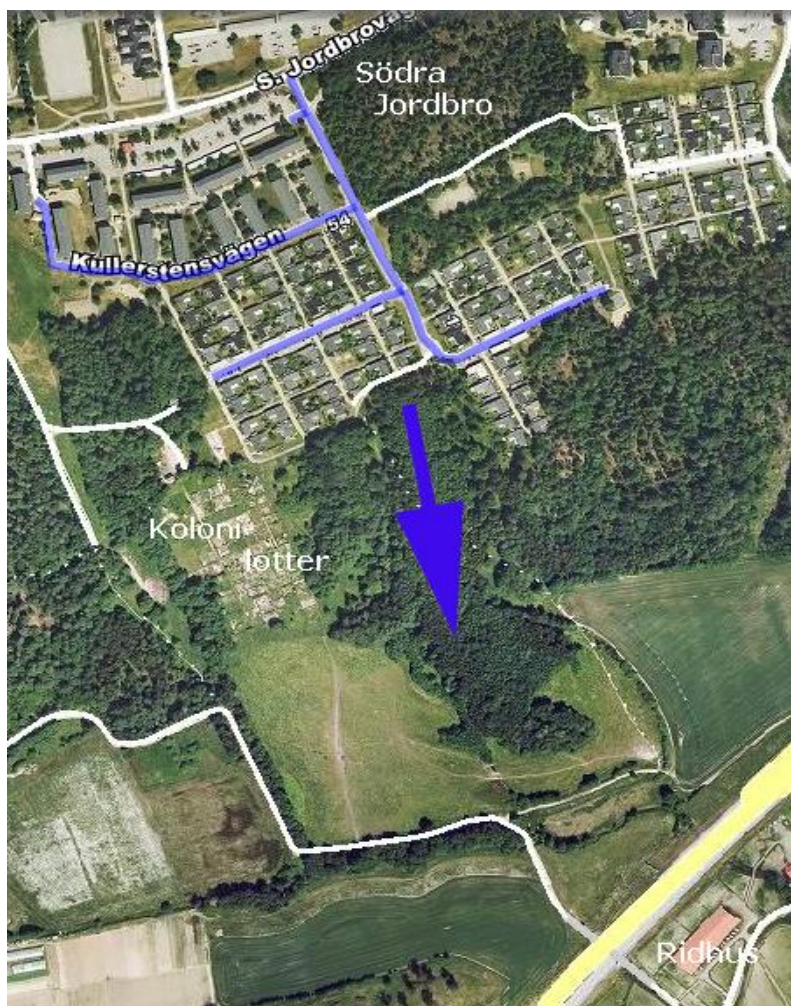

Dagen efter raset. Lövskogen, i mitten till höger i bilden, har kanat ner 200 m och lämnat en stor grop efter sig.

Raset med lövskogen har skjutit matjorden på den nedanför liggande åker framför sig. Nisse Stavfors plöjde den här åkern dagen innan raset!

Vid Kalvsvik visste man på förmiddagen inte om raset. Ingrid Stavfors krattade löv på tomten. När hon lyfte blicken och såg ut mot åkrarna, kände hon inte igen sig. Hon trodde att hon hade blivit "konstig" och gick in och vilade sig. Hon blev underrättad om raset efter några timmar och gladde sig då över att hon hade sin mentala hälsa i behåll. Att en hel fin åker hade blivit obrukbar, kunde man inte göra något åt.

På denna flygbild från Eniro år 2009 syns följden av raset 1973 på den förstörda åkermarken. Den stora gropan som uppstod (där pilen är) är nu bevuxen med träd och buskar.

I mars 1976 avslutade Nils och Ingrid Stavfors arrendet med att ha auktion.
Det lilla huset t.h. på övre bilden flyttades till denna plats 1971.

När familjen Stavfors flyttat ut, delade Haninge kommun upp arrendet av gården Kalvsvik. Den största delen av åkermarken arrenderades av Åke Sandberg i Hammarby, medan bostadshus och ekonomibyggnader och en liten del angränsande åkermark arrenderades av familjen Johansson. Britt Johansson bedrev ridhästverksamhet.

Åren 1995 – 96 sålde Haninge kommun "hästgården" Kalvsvik. Det blev två hästgårdar: Kråkvilan 16:11 köptes av Kurt Nygren ("Varg-Olles" bror) och Ebon Nygren och Kalvsviks gård 16:12 köptes av Eva Camilla Nygren. Kråkvilan 16:11 såldes år 2001 till nuvarande ägare, Jennie Calbrie. En ny stallbyggnad uppfördes år 2002 och där finns boxar för sex hästar.

Nuvarande Kråkvilan, uppförd 1948.

Huset på bilden är tvättstugan som flyttades upp närmare gårdsplanen och blev garage. 1971.
(Se övre bilden från auktionen). Huset tillhör nu Kråkvilan 16:11.

Kråkvilans stall uppfört 2002

Kalvsviks gård 16:12 såldes också år 2001. Nuvarande ägare är Rolf Karlsson och Anita Fornander, som tillsammans har skapat Kalvsviks Ryttarcenter.

Hela Kalvsviks gård har förvandlats genom helrenovering och nybyggnation till en modern ryttaranläggning. Stallet rymmer cirka 30 hästar.

Ryttarcentrets ridhus. Utsikt från Lövhagen. 2009.

Mangårdsbyggnaden till Kalvsviks gård och nedan
Ryttarcentrets stall. Bilderna tagna från vägen. 2009.

Lövhagen, Kalvsvik 3

Vid laga skiftet 1843 fick, ovan nämnda, Nils Eriksson nästan all sin mark förlagd väster om Kalvsviksån. Han fick också den tidigare nämnda lövhagen, belägen intill hans åkrar. I hagen, med berget bakom och vägen framför, var det lämpligt att uppföra byggnaderna till gården. Om det sedan var han eller hans måg och dotter, Anna Maria Nilsdotter, som byggde Lövhagen är inte känt. Prästen envisades med att skriva gården som ¼ mtl Mellangården, så länge husförhörlängderna fördes – till 1896.

När Anna Maria blev änka, blev hon efter några år tvungen att sälja halva gården till A.P. Andersson. Den andra halva gården 1/8 mtl, övertog hennes äldsta dotter Anna Sofia, gift med Anders A. Isaksson. De brukade även A.P. Anderssons del, men var tvungna att ta ett lån, som blev dem övermäktigt och de tvingades, i början av 1900-talet, sälja Lövhagen på auktion.

Därmed gick den sista delen av gården ur slakten. (Minst åtta generationer hade varit hemmansägare i Kalvsviks by) Köpare var A P. Andersson, som nu blev ägare till hela Lövhagen. Han ägde även utägan Sommarro.

Familjen Anders Isaksson stannade dock i byn, som statare vid Oppgården. De bodde i Kråkvilan. Deras äldsta dotter, Signe Fingal f. Isaksson har berättat från sin barndom i *"Glimtar från Haningebygden" nr. 1. 2005.*

Signe Fingal längst t.v. och i det randiga förklädet modern Sofia Isaksson. Bilden är tagen vid Östergården år 1919

Signes yngre bror Henning Isaksson kom sedan att bo och verka större delen av sitt liv vid Kalvsvik. (se sid..)

Lövhagen finns utmärkt på Generalstabskartan, 1873. På Häradsekonomiska kartan från 1901 finns gården avbildad med alla byggnader. Mangårdsbyggnaden är belägen på samma plats, där den nuvarande ligger.

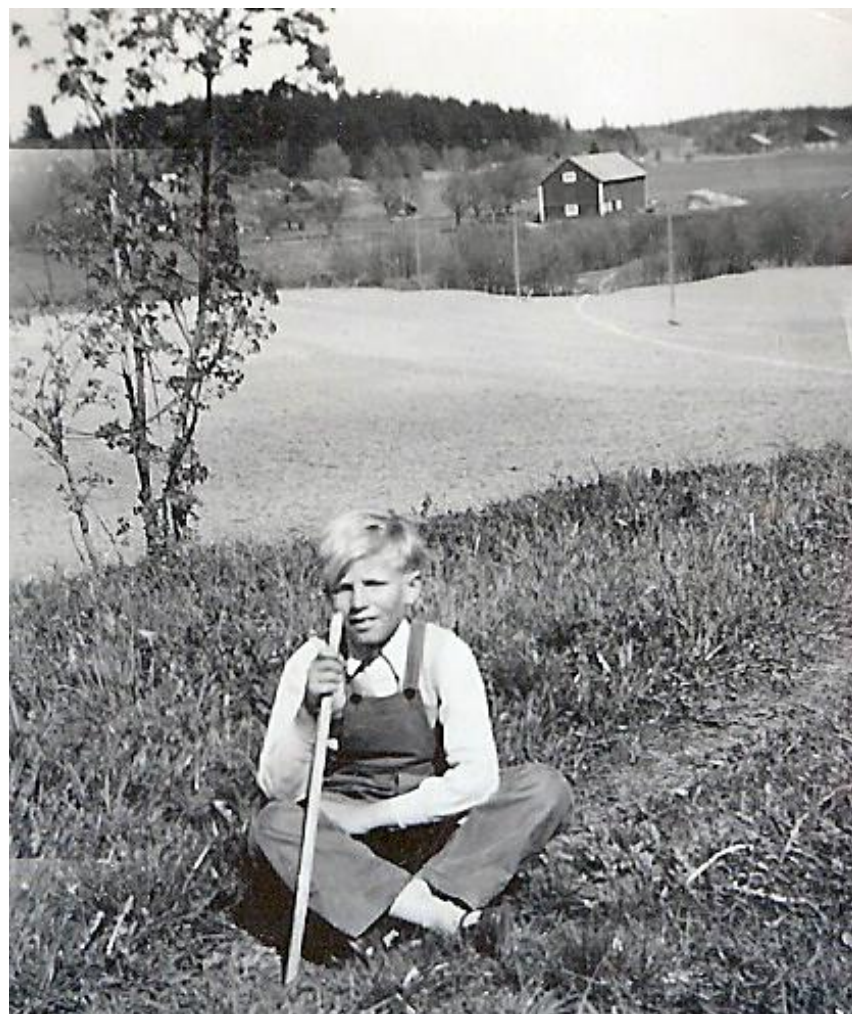
A. P. Andersson och hustrun A. Albertina rev gamla mangårdsbyggnaden och lät bygga en ny på samma plats 1930. Ekonomibyggnaden byggdes till och moderniserades under deras tid. De hade en son, A. Erik Andersson, f. 1906, som tog över gården. Hustrun hette Gertrud och dottern hette Lisbet. Andersson sålde Lövhagen under 1940-talet till åkaren Einar Lindström. Så småningom kom gården i Österhaninge kommuns ägo.

År 1946 arrenderades Lövhagen av Rickard Åkerblom. Hustrun hette Anna och barnen heter Ulla-Britt, Margareta och Arne. Familjen sambrukade gården med Kalvsvik 5, kommunistbostället. Tillsammans var det nästan hela den f.d. Mellangården.

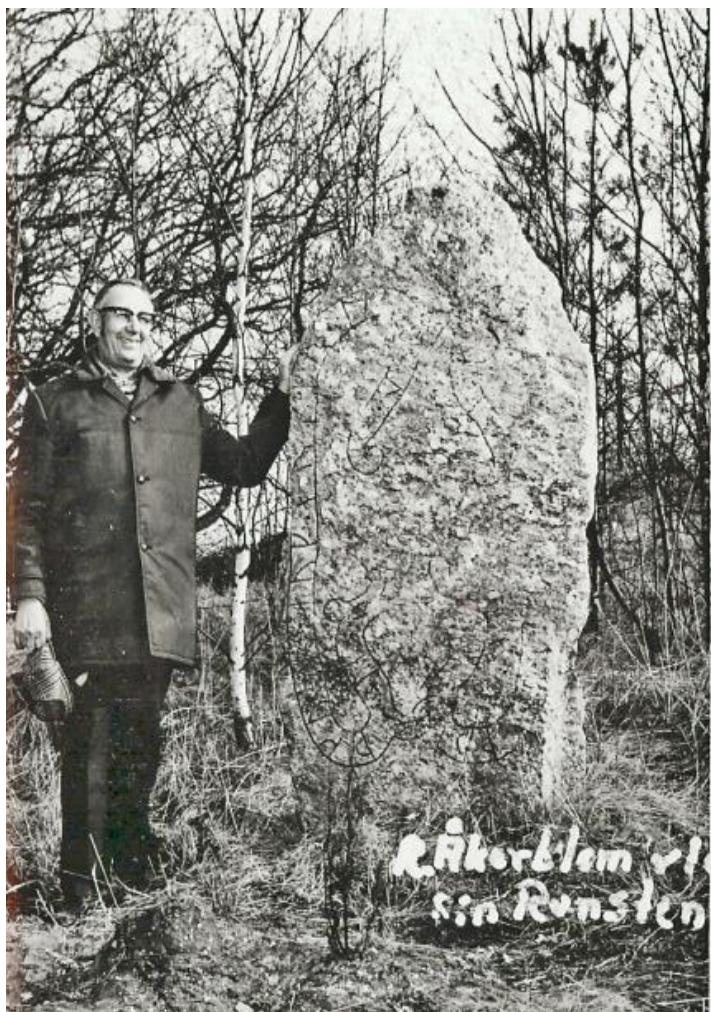
Åkerbloms hade grisar, höns, ankor, och gäss vid Lövhagen. Kor och hästar fanns i lagården nere vid Kalvsvik 5.

Framför västra gaveln av mangårdsbyggnaden står barnen Åkerblom: Ulla-Britt, Arne och Margareta tillsammans med sin farmor Lisa Åkerblom. 1947

Arne Åkerblom sitter på gårdsplanen vid Lövhagen, 1950. Bakom honom syns lagården till Kalvsvik 5 (byggd 1937) och längst bort t.h. syns granngården Hesslingbys loge och svinhus.

Runstenen vid vägen framför Lövhagen blev funnen 1956.
Bilden från 1958

Rickard Åkerblom på traktorn. I bakgrunden ser man några av uthusen vid Lövhagen. På bilden ser man att Rickard tittar mot ett gammalt boningshus från tidigt 1800-tal (se nästa bild). Foto 1956.

Efter det att Åkerbloms år 1958 slutade som jordbrukare och flyttade, sambrukades åkermarken med Kalvsviks gård.

Familjen Löfström hyrde mangårdsbyggnaden vid Lövhagen 1958- 1963. De efterträddes av familjen Hedrén, som hade bilplåtverkstad i ekonomibygnaden. Hedréns bodde vid Lövhagen fram till början av 2000-talet.

Huset till höger i bild bestod av kök och kammare. Trösklarna var höga. På 1950-talet bodde först familjen Forsell där. De efterträddes av Greta Nyström. På 1960-talet hyrdes huset av sommargäster och någon gång under 1970-talet revs det. Foto 1968.

Bostadshuset Lövhagen 2009, foto från väster.

Lövhagens ekonomibyggnad med stall. Th mangårdsbyggnaden. Fotot är taget mot väster. 2009. Nedan, stallet från söder.

Haninge kommun sålde Lövhagen, d.v.s. husen och en del av åkermarken år 2004. Köpare var Rolf Karlsson och Anita Fornander, men gården såldes vidare året därpå till Lanna Olsson och Pär Eliasson, som har stallverksamhet med kapacitet för upp till 12 hästar.

Komministerbostället, Kalvsvik 5

Mellangården på ½ mtl beboddes av Österhaninge kyrkas komminister redan då husförhörlängderna började föras 1746. Det hann passera många präster genom åren. Komministerbostaden omgavs av en väl tilltagen täppa, som odlades av prästfamiljen. De hade säkert höns och kanske hushållsgris. Det är möjligt att man höll sig med häst under goda tider.

Åkermarken brukades av bönderna vid Mellangården till år 1885. Därefter brukades den en kort period under Oppgården.

Den siste komministern som bodde vid Kalvsvik var Samuel Berner. När han år 1913 blev kyrkoherde och flyttade med sin familj till prästgården vid Solberga, fick gårdens blivande arrendator sin bostad i den förra komministerbostaden.

År 1915 arrenderades gården av Joh. Fredrik Eriksson med familj. År 1939 fanns där 2 hästar, 7 kor, 2 ungdjur, 2 svin och 10 höns.

Komministerbostaden från vägen med pastor Berner på trappan.

Bilden är från Häradsekonomska kartan 1901-1906.

Komministerbostaden med sin gröna trädgård i mitten. Kråkvilan, på andra sidan vägen, har också planerad trädgård.

Mellan komministerbostaden och ån, på f.d. Nedergårdstomten, är ett bostadshus inritat. Det huset fanns kvar i början av 1930-talet. Där bodde den tidigare nämnde smeden "Nisse Gubben".

En akvarell från 1895 av Hjalmar Nyholm visar komministergården från söder. Bostaden ligger längst t.v. Bilden är beskuren.

Komministerbostaden från trädgårdssidan 1948. Huset revs några år därefter.

1943 tillträdde arrendet av Rickard J. Åkerblom med familj. (Se avsnittet Lövhagen.) Rickard Åkerblom var barnbarns barn till tidigare beskrivna Carl Erik Åkerblom på Oppgården.

Bostadshuset var gammalt och dåligt redan då familjen flyttade in. Det blev inte bättre av att det utbröt en svår skorstensbrand. Rickard var inkallad till militärtjänst och sonen Arne var nyfödd.

Grannarna Isaksson och Melin kom skyndande och brandkåren kom. Huset klarade sig, men skorstensmuren sprack. Det var inte värt att reparera det dåliga huset. Åkerbloms bodde dock kvar till 1946, då de flyttade till Lövhagen, som då blev ledigt. De båda gårdarna sambrukades.

Efter det att Åkerblom slutade som arrendator 1958, stod lagårdsdelen av ekonomibyggnaden tom, men den används nu till stall. Logen med sädestork användes av Stavfors som då sambrukade alla de tre jordbruksenheterna vid Kalvsvik.

Den nuvarande jordarrendatorn av Kalvsvik, Rolf Norlin, har år 2007 köpt tomten med ekonomibyggnaderna och ett stycke angränsande åkermark. (Hammarby 1:16)

Komministerboställets magasin från söder. Det ligger alldeles intill och söder om vägen. Huset har en dörr mot vägen. Det sägs att prästens tionde lastades in där.

Rickard Åkerblom, till vänster i bild, tillsammans med fadern Frans (född på Oppgården) och bröderna Helge och Sven. Foto från mitten av 1940-talet.